KULTTUURIKOSKI
tampere 2011

KULTTUURIKOSKI
tampere 2011

Kaasupullot

Tampere Filharmonia, Tampere-talo

KULTTUURIKOSKI
tampere 2011

Tampereen elokuvajuhlat

KULTTUURIKOSKI

tampere 2011

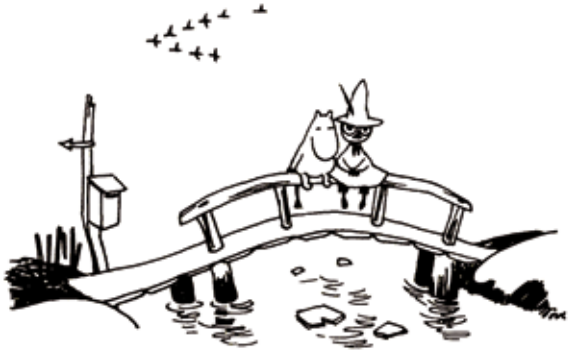

Tove Janssonin Muumi-kuvitus
Tampereen Taidemuseon Muumilaakson kokoelma

9 **Kulttuurikoski**

13 **Modernin ajattelun kaupunki**

19 **Tarina suuresta unelmasta**

28 **Kulttuurin koskikartta**

40 **Kulttuurikoskesta voimaa**

66 **Uudistumisen edelläkävijä Euroopassa – Tampere 2011 Visio**

72 **Kulttuurikoski – Tampere 2011 Ohjelma**

74 **Sillat**

82 **Torit**

96 **Tehtaat**

116 **Koski**

128 **Hallintomalli**

130 **Budjetti**

131 **Valmisteluaikataulu**

134 **Yritysyhteistyö**

137 **Tutkimukset ja seuranta**

Liitteet:
138 Yhteistyökaupungit
145 Hakemuksen vaiheet
146 Organisaatio
148 Linkkilista
150 Ystävyyskaupungit

Henki ja elämä, Siperian aukio

Raatihuone

Kulttuurikoski

Tampereen kaupunki ilmoittautuu ehdokkaaksi vuoden **2011 Euroopan kulttuuripääkaupungiksi**. Tampere on vetovoimainen kasvukeskus, jolla on edellytykset rakentaa tulevaisuuden yhteiskuntaa yhdessä muuttuvan Euroopan kanssa. Monipuolinen kulttuurielämämme, kansainväliset festivaalimme, korkeatasoiset taidelaitoksemme ja museomme sekä aktiivinen ja kaikki ikäpolvet läpäisevä kansalaisten kulttuuritoiminta tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet järjestää mieleenpainuva kulttuurivuosi. Tarkoitus on jättää pysyvät jäljet uusien toimintamallien ja kansainvälisen yhteistyön kautta niin Tampereelle, Suomeen kuin koko Eurooppaankin.

Tampereen kaupungin kanssa yhteistyössä on 25 Pirkanmaan kaupunkia ja kuntaa. Suomalaisista kaupungeista Hämeenlinna, Kajaani, Lappeenranta ja Seinäjoki ovat solmineet yhteistyösopimuksen Tampereen kanssa. Yhteistyön kirjo rikastaa merkittävällä tavalla kulttuuripääkaupunkihankkeen kokonaisuutta.

Tampereen ystävyyskaupungit, joita on 18, ovat ilmaisseet tukensa Tampere 2011 -hankkeelle. Yhteistyö on erityisen tiivistä vuoden 2009 Euroopan kulttuuripääkaupungiksi valitun Linzin ja vuoden 2010 kulttuuripääkaupungiksi vahvasti ehdolla olevan Essenin kanssa. Aktiivista yhteistyötä on jo vuosien ajan tehty Viron kandidaattien Tallinnan ja Tarton kanssa. Tartto on sekin Tampereen ystävyyskaupunki. Barcelonan kaupunki sekä International Association of Educating Cities ovat ilmaisseet tukensa Tampere 2011 -hankkeelle.

Hankkeemme nimi on **Kulttuurikoski.** Se tulee Tampereen ydinkeskustan läpi virtaavasta Tammerkoskesta, joka on kaupunkimme historian ja kehityksen symboli. Koskesta on saatu yli 200 vuoden ajan voimaa teollisuudelle ja sen tuottamalla sähköllä kaupunki on valaistu. Koski oli keskeinen syy Tampereen perustamiselle. Tammerkoski ja sen rannoilla olevat teollisuusrakennukset kuuluvat erottamattomalla tavalla Tampereen kulttuuri-identiteettiin.

Kulttuurikoski kuvaa sitä monipuolista ja muuttuvaa kulttuurikirjoa, jota kasvava ja dynaaminen kaupunki tarvitsee ja joka Tampereella ja Pirkanmaalla kukoistaa. Kulttuurikoski tarkoittaa rakentamisen ja luonnon yhteensovittamista, ympäristöarvojen ja kulttuurimiljöön kunnioittamista, yhteistyötä ja siltojen rakentamista.

Tampere on ja se haluaa olla **moderni kaupunki**. Teollisuuskaupungin perinteet ovat meille rikkaus, mutta tämän päivän Tampere on inhimillinen ja turvallinen kulttuurin, koulutuksen ja työn kaupunki, jonka asukkaat uskovat tulevaisuuteen. Haluamme olla ainutlaatuinen Euroopan kulttuuripääkaupunki ja kutsumme kaikki kokemaan se kanssamme.

Jarmo Rantanen, Kaupunginjohtaja

Agit Piazza, Tampereen yliopisto

Charles Sandison, City Halls, Raatihuone

Tampereen kulttuuri on rohkea ja uutta etsivä. Se on kivijalka sivistykselle ja oppimiselle, hyvinvoinnille ja tulevaisuudessa entistä enemmän luovalle taloudelle. Kulttuuri on arjen tekoja ja tapahtumia, uusin silmin katsomista, ripaus hulluja unelmia. Kulttuuripääkaupunkina Tampere on ainutlaatuinen.

Modernin ajattelun kaupunki

Tampere on kaukana pohjoisessa. Se on merkinnyt ankaria luonnonoloja, pitkiä etäisyyksiä ja harvalukuista kulttuurivaihtoa. Tamperelaiset ovat oppineet selviämään omillaan, luomaan omaehtoista kulttuuria, koulutusta ja elinkeinoja. Tamperelaiset ovat myös oppineet, että kekseliäisyys ja uuden omaksuminen ovat välttämättömyys. He sytyttivät Pohjoismaiden ensimmäisen sähkölampun vuonna 1882 ja istuivat sen valoon lukemaan. Sivistystahto on kasvattanut tamperelaisesta itsenäisen ja omaleimaisen selviytyjän.

Syrjässä olevan on tärkeää löytää kumppani. Tampere on aina pyrkinyt eurooppalaisten kaupunkien yhteyteen, verkostoksi, toimijaksi, yhteistyötahoksi. Kaupunkiin on noussut kaksi laadukasta yliopistoa, informaatio- ja viestintäteknologian tutkimusta, kulttuurivaihtoa ja -vientiä sekä taidetta. Tietoverkon kautta tamperelaiset ovat päässeet Euroopan ja koko maailman keskelle. Nyt Tampere on valmis ottamaan paikkansa muiden kulttuuripääkaupunkien joukossa. Me haluamme näyttää omaa osaamistamme.

Tampere on
- **tiedostava**
- **kokeileva**
- **avoin**

Tampereen kulttuuripääkaupunkihakemukseen sisältyvän tahdon, liikkeen ja voiman vuoksi sille on annettu nimi Kulttuurikoski. Nimi kertoo siitä virtauksesta, joka ottaa mukaansa muita toimijoita, Suomen ja koko maailman. Tampereen Kulttuurikoski on valjastettu tuottamaan kulttuurista iloa ja energiaa, jonka valo säteilee kauas, eri puolille Eurooppaa, ja sitäkin pidemmälle.

Tampereen vahvuudet ovat

- **teollinen perinne ja sen uudistuminen**
- **kaupungin korkeatasoiset koulutusmahdollisuudet**
- **aktiivinen kulttuurielämä**
- **sosiaalinen vakaus**
- **hyvän ja turvallisen kaupungin imago**

Selviytyäkseen yhteiskunnan murroksissa täytyy oppia olemaan joustava, uudistuva ja visionäärinen. Raskaan teollisuuden kaupunki joutui 1970-luvulla huomaamaan, että sen tuotteilla ei ollut enää kysyntää. Hämmästyttävän nopeasti tamperelaiset muokkasivat vanhojen tehtaanseinien sisälle uutta, osaamiseen perustuvaa tuotantoa. Nyt tutkimuksesta, innovaatioista ja oppimisesta on tullut arjen työtä. Myös kulttuuriviennistä halutaan rakentaa kestävä tuote.

Tampere on Helsingin jälkeen Suomen merkittävin kulttuuri- ja taidekaupunki. Kulttuurista infrastruktuuria on rakennettu jo yli sadan vuoden ajan. Kaupungissa on kattava museoverkosto, runsaasti asemansa vakiinnuttaneita teattereita, kansainvälisesti tunnettu sinfoniaorkesteri, laadukas kirjastolaitos ja runsas elokuvatarjonta. Tämän rakenteen päälle on syntynyt ja kaiken aikaa syntyy uutta kokeilevaa taide- ja kulttuuritarjontaa, mediaa, festivaaleja, nuorten ja lasten tapahtumia.

Suuri nuorten ja opiskelijoiden määrä tuo kaupunkiin keskustelevan, kokeilevan ja luovan ilmapiirin. Alueellisena kulttuurikeskuksena Tampere on vetovoimainen matkailukohde. Tampereen suhteet muuhun Eurooppaan toteutuvat ennen kaikkea kulttuurivaihtona ja asiantuntijoiden yhteistyönä.

Sara Hildén -akatemia

Syvä ja kirkas

Taivas niin kirkas, että kaikki sulaa valoon.
Päivä niin kuuma, kuin se olisi juuri luotu.

Ja kuitenkin vesi on kuiskaillut aina,
tuuli sukinut ruohoa, puro hionut kiviään.

Kortteen abstraktinen ratas on vanha,
vanha... Havainto on nuori, tunnin ikäinen.

Taivas niin kirkas, että lintu näkyy lävitse,
vesi niin syvä... Ja muu on satunnaista.

Eeva-Liisa Manner: Niin vaihtuvat vuodenajat 1964

AlkuLoppu, Mobita/Dansco

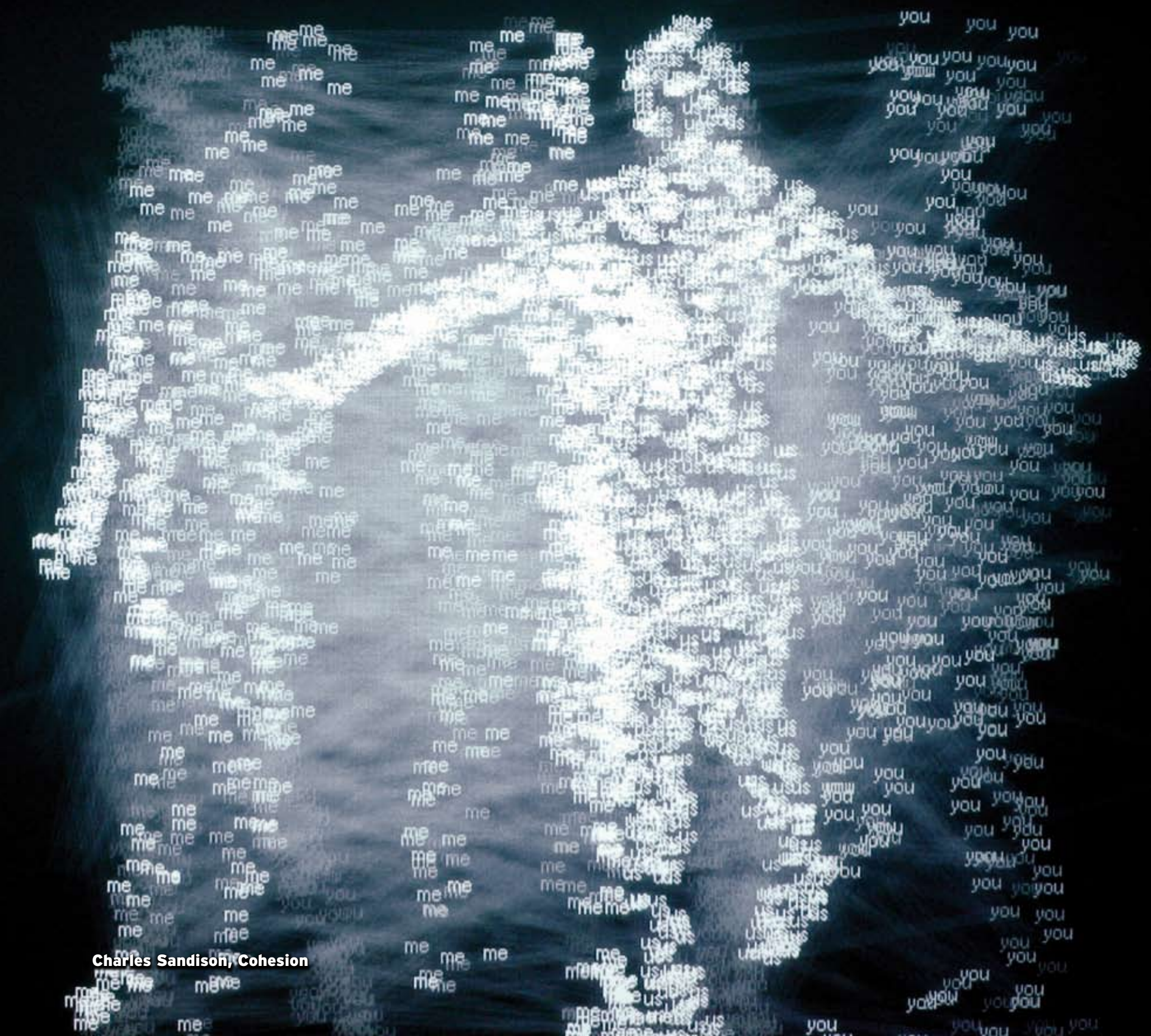

Charles Sandison, Cohesion

Kuningas Kustaa III heräsi tyytyväisenä syksyisenä sunnuntaina. Ruotsin energiakriisi oli ratkaistu! Piskuisesta Tampereesta, tuosta kyläpahasesta ties missä, oli tuleva rautamalmin tuotannon ja viennin keskus. Näsijärvestä ja Pyhäjärvestä löytyisi runsaasti rautaa. Eikä siinä kaikki. Tamperetta ympäröivät upeat harjut kasvattivat metsää puuhiilen tuottamiseen. Raudan sulattamisen vaatima energia oli siis taattu, joten kuningas huudahti: Syntyköön Tampere!

Tarina suuresta unelmasta

Jo 1800-luvun tamperelaiset tiesivät, että menestys liike-elämässä perustuu tietoon, tarkkoihin laskelmiin ja markkinoihin, eikä pelkästään resursseihin tai sääntöihin. Ne ilmiöt, joille olemme nyt antaneet uusia nimiä: globalisaatio, verkot, tieto ja informaatio, sosiaalinen pääoma, innovaatio, kommunikaatio, eivät ole uusia, paitsi nimiltään. Jo alusta saakka ne olivat mukana Tampereen elämässä.

Tampereen kaupunki perustettiin 1779, mikä oli suurten mullistusten aikaa maailmassa. Samoihin aikoihin syntyi Yhdysvallat, vuosikymmen myöhemmin alkoi Ranskan vallankumous. Näitä pidetään historian merkittävinä käänteinä, joista alkoivat kapitalismin ja demokratian tiet. Tamperetta nämä suuret tapahtumat eivät järkyttäneet, mutta silti yhteiskunnallinen muutos Tampereella kulki muiden teollistuneiden maiden jalanjäljissä.

Tampereen teollinen historia alkoi suurilla unelmilla. Kuningas antoi kaupungille vapaakaupungin oikeudet. Tällä statuksella, joka tarjosi asukkaille lukuisia etuoikeuksia ja vapauksia sekä lopetti liike-elämää säännelleet killat, kuningas halusi rohkaista alueen taloudellista kasvua. Tampereesta ounasteltiin maan uutta teollisuuden ja kaupan keskusta, ensimmäisenä sisämaan kaupunkina. Asukkaiden oikeudet, vapaa liikkuminen ja yrityksen perustaminen, olivat erittäin houkuttelevia. Pelkona olikin, että kyläpahanen kokisi "väestöräjähdyksen".

Suuri unelma ei vielä saanut siipiä, Tampereen teollistuminen kaatui resurssien virhearviointiin. Myöskään mahdollisuus vapaasti perustaa yrityksiä ei kantanut. Tampereelle muuttaneet muutamat käsityöläiset perustivat tuota pikaa uudelleen kiltoja, jotka säätelivät työläisten ja porvareitten määrää kaupun-

gissa, kauppaa ja hintoja. Yksi sen ajan keksintöjä oli määritellä yläraja työläisten palkoille, "epäterveen kilpailun kitkemiseksi". Tampere ei elpynyt kiltojen paineessa ennen kuin kasvanut väkimäärä ja ajan haasteet loivat alueelle aivan uudenlaista teollisuutta.

Ainoa paremmin menestynyt liiketoimi kaupungissa oli valtion viinanpoltto. Valtion viinanpolttajat ostivat talonpojilta viljaa ja myivät sitten heille siitä valmistetun viinan, tietysti hyvään hintaan. Tämäkään bisnes ei menestynyt. Kaiken huipuksi ensimmäinen viinanpolttoluvan haltija teloitettiin kapinallisena 1790.

Kaupunkiin tuli "Vinlaysson". Asiat eivät Tampereella muuttuneet, ennen kuin Venäjä miehitti Suomen Napoleonin sotien seurauksena vuonna 1809. Suomi sai riittävän autonomian, ja Tampere keisari Aleksanteri I:ltä vahvistuksen erityisoikeuksien jatkumisesta. Käydessään Tampereella keisari määräsi "luonnonvoimat ja Tampereen kosken palvelemaan ihmisen pyrkimyksiä".

Sanat olivat pelkkiä sanoja, mutta joka tapauksessa Tamperetta alettiin kehittää vapaan yritystoiminnan pohjalta. Kaupunki sai vapautuksen lännestä tuotavien koneiden ja raaka-aineiden tullimaksuista, mutta ikävä kyllä kaupungissa ei ollut yhtään liikemiestä, joka olisi tuottanut näitä kaupunkiin.

Sitten saapui skotti James Finlayson vuonna 1820. Hänellä oli ollut liiketoimia Venäjän puolella Pietarissa, jossa hän oli kiinnostunut Tampereen tarjoamista mahdollisuuksista. Hän sai valtiolta luvan perustaa erilaisia liikeyrityksiä, muun muassa puuvillatehtaan, sekä vapautuksia tulleista, jotka koskivat koneiden ja raaka-aineiden tuontia sekä tuotteiden viemistä Venäjälle. Hänen visionsa oli tehdä Tampereesta teollisen tuotannon keskus. Finlayson yritti ja yritti, mutta hänen liiketoimensa ajautuivat konkurssiin. Silloisen Tampereen tilanne näytti muutenkin huonolta. Kaupungista puuttuivat raaka-aineet, ammattitaitoinen työvoima ja yhteydet olivat huonot.

Vapaus toi menestyksen. 1830-luvulla Tampereelle saapui kaksi liikemiestä. Baltiansaksalaiset Carl Nottbeck ja Carl Rauch ostivat Finlaysonin yrityksen. He perustivat Suomen ensimmäisen todellisen tehtaan, puuvillatehtaan, jossa työskenteli 500 työläistä. He onnistuivat luomaan 1800-luvun suurimman ja tuottavimman yhtiön Pohjoismaissa. Yhtiö oli nykyaikainen yritys, joka toimi

Kaarina Kaikkonen, Varjo, Tampereen nykytaiteen museo

Vesa Varrela, Foliage

tiukkojen taloudellisten laskelmien pohjalta. Käytössä oli tuottavuuteen, teknisiin innovaatioihin ja liiketoimintaan liittyvää analyysiä. Uuden vuosituhannen häämöttäessä yrityksen työntekijämäärä oli kasvanut jo 3000 henkeen.

Uusi yritys toimi nykyaikaiseen tapaan kansainvälisesti. Sen rahoituspohja oli eurooppalainen ja venäläinen, se tuotti osaavaa työvoimaa Britanniasta ja Ruotsista, se osti koneita Belgiasta ja Saksasta ja puuvillaa Yhdysvalloista. Suuri osa yhtiön tuotannosta meni Venäjän vientiin.

Tampereen ainoa resurssi uudelle yhtiölle oli työvoima, joka suurelta osin oli lapsityövoimaa. Kaikki teknologia ja tieto täytyi tuoda maahan. Pian Tampereella oli oma maahan muuttaneiden osaajien joukko, joka kuitenkin pysytteli omissa oloissaan. Ja Tampereen onneksi, tieto menestyneestä Finlayson & Co:sta houkutteli kaupunkiin uusia yrityksiä. Vuosisadan vaihteessa Tampereella oli jo 10 000 tehdastyöläistä.

Tampereen menestys perustui, paitsi valtion tukeen, ennen kaikkea ihmisten, pääoman ja informaation vapaaseen liikkumiseen. 19. vuosisadan Tampere oli taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti avoin. Yrittäjät olivat taustoiltaan ja koulutukseltaan kansainvälisiä, heillä oli kontakteja eri maihin ja mahdollisuuksia omaksua uutta teknologiaa maailmalta. Monia hyviä asioita tuli teollistumisen myötä: sähkövalo, lennätin, pankit ja puhelin. Kaiken lisäksi vaurastunut sivistyneistö perusti vapaaehtoisin voimin kouluja, sanomalehtiä, kirjastoja ja kulttuuriyhdistyksiä. Tampereen työväki alkoi sivistyä.

Positiivinen identiteetti. Tampere on kokenut 1900-luvulla kaksi sotaa, 1918 käydyn kansalaissodan sekä toisen maailmansodan. Tampereella selviydyttiin sotien vammoista suhteellisen hyvin. Toisen maailmansodan jälkeen kaupungissa panostettiin koulutukseen ja terveydenhoitoon, sosiaaliturvaan ja ympäristöön. Menestystekijäksi nousi kaupungin positiivinen identiteetti sekä se, etteivät päättäjät nostaneet käsiään pystyyn, oli sitten kyse ympäristöön tai tasa-arvoon liittyvistä ongelmista.

Kansallista sovintoa rakensi ennen kaikkea tamperelainen kirjallisuus. Sen merkittävimpiä edustajia olivat kirjailija Väinö Linna ja runoilija Lauri Viita. Linnan "Tuntematon sotilas" ja trilogia "Täällä Pohjantähden alla" olivat kansallisia merkkitapauksia. Lauri Viidan "Moreeni" merkitsi kirjallisuu-

dessa käännettä, tietoisuuden heräämistä ja rohkeutta ottaa kantaa. Sodan jälkeen Tampere kehittyi Helsingin rinnalla merkittävimmäksi kirjallisuuskaupungiksi, jossa elivät rinnakkain korkea kirjallinen ja korkea työväenkulttuuri.

Paikallinen konsensus perustui Tampereella kolmeen tekijään: voimakkaaseen työväenliikkeeseen, pääasiassa pankkien omistamaan suurteollisuuteen ja koulutettuun, kansallismieliseen porvaristoon. Tampereella nämä kolme tekijää onnistuivat luomaan sosiaalisen kasvun mallin, joka takasi taloudellisen kasvun, demokratian ja vakauden.

Tehtaitten kaunis kaupunki. Sodan jälkeen vanha teollinen rakenne jatkoi olemassaoloaan. Nyt kaupungissa tuotettiin entistä enemmän tekstiilejä, kenkiä, koneita ja paperia. Kauppasuhteet Neuvostoliiton kanssa olivat tärkeät. Teollinen osaaminen ei kuitenkaan kehittynyt muun maailman mukana, vaan laahasi 1950- ja 60-luvun osaamisessa. 1970-luvulla teollisen kriisin merkit olivat Tampereellakin näkyvissä.

"Tehtaitten kaunis kaupunki" oli 1960- ja 70-luvuilla kahtiajakautunut. Toisaalla jatkui vanha teollinen perintö, jossa oltiin tehdastyöläisiä sukupolvesta toiseen. Toisaalla ajatus modernimmasta yhteiskunnasta oli jo viriämässä. Kaupunki halusi investoida korkeampaan koulutukseen ja tutkimukseen. Perustettiin kaksi yliopistoa, jotka antoivat kaupungin ilmapiirille akateemisen ulottuvuuden. Tamperetta kuvaa hyvin se, miten nämä teolliset ja akateemiset maailmat elivät rinnakkain, kuitenkaan kohtaamatta tai sulautumatta toisiinsa. Tämä antoi kaupungille aikaa rakentua uudelleen, kun seuraava taloudellinen kriisi alkoi.

Tekstiili-, vaatetus- ja kenkäteollisuus sekä raskas metalliteollisuus kokivat voimakkaan murroksen 1970-luvulta 1990-luvun lamavuosiin. Vanha teollisuus romahti 1980-luvun lopussa ja 1990-luvun alun lamavuosina. Tampere pysyi kuitenkin jaloillaan, se oli varautunut pahimman varalta. Vanhaa teollisuutta tuli korvaamaan uusi osaamiseen ja teknologiaan perustuva tuotanto. On kiinnostavaa, että paljon perinteistäkin teollisuutta pelastui turvautumalla uuden teknologian kehittämiseen omilla aloillaan. Monet yritykset olivat riittävän innovatiivisia pärjätäkseen maailmanmarkkinoilla. Tampereella alkoi uusi aika, "knowledge economy". Se jatkuu edelleen.

Sorin Sirkus

Sara Hildénin taidemuseo

Yhtenäinen lumipeite kattaa koko maan. Käy suuri lumituuli. Missä olette tuulimyllyni kirjavat siivet?

Mitä minä täällä teen? Olen kadottanut elämäni tänne.

He ovat mielessäni; kaikki he ovat yhtä aikaa täällä. Ja minä asetun liikkeeseen joka oli.

Näet valolla ja kuulet hiljaisuudella. Ja valo on hajaantunut väreiksi ja hiljaisuus ääniksi tänne.

Mirkka Rekola: Muistikirja 1969

Mahdollisuus kertoa samankaltaista tarinaa muiden eurooppalaisten teollisuuskaupunkien kanssa rikastuttaa Tampereen kulttuuripääkaupunkivuotta. Yhteinen tarina kantaa paljon kulttuurivuotta pidemmälle. Se antaa nuorille eväitä tulevaisuuden varalle. Se lujittaa uskoa siihen, että halu ja kyky uudistumiseen ovat elämän suurimpia voimavaroja.

Kulttuurin koskikartta

Fiksua väkeä "Kyä viksup päriää" on tamperelainen, usein toistettu sanonta. Ja fiksulla tarkoitetaan siinä yhteydessä jotain enemmän kuin kouluja käynyttä: fiksu on laajasti sivistynyt, lukenut ja aikaansa seuraava. Hän käy teatterissa, vie vieraat katsomaan Taidemuseon näyttelyä ja kävelemään kosken rannalle. Fiksu tamperelainen syö **tapolaa** torilla, ja menee sitten laikkuun **mosartia** ja **ekorippiä** lainaamaan. Fiksu on enemmän kuin pelkkä suurkaupungin **nopi**.

Jos kuvittelee kulttuurisen muutosprosessin seuraavan kosken virtaamista, löytyvät siitä samat putoukset, muutosprosessit, joiden kuohut kuvaavat dynaamisuutta ja omaa tahtoa. Kulttuurissaan tamperelaiset ovat olleet monesti vastavirran kulkijoita, siltojen etsijöitä ja virran valtauoman ylittäjiä.

Kaupungin kulttuuriin on syvästi vaikuttanut se, että 1830-luvulla alkanut kaupungin nopea teollistuminen toi mukanaan uutta väestöä, palkkatuloja ja sitä kautta mahdollisuuden parempaan elämään sekä yhteyksiin muun maailman kanssa. Tampereen teollinen menestyminen perustui vapaaseen taloudelliseen toimintaan ja innovatiivisuuteen.

Tamperelaiseen identiteettiin kuuluu tasavertaisuutta, yhdessä tekemistä ja huolenpitoa kanssaihmisistä. Tampereen imago on valtakunnallisissa tutkimuksissa ja selvityksissä ollut useimmiten ykkösenä, kun ihmisiä on pyydetty mainitsemaan suomalainen kaupunki, jossa he mieluimmin asuisivat.

Pääkirjasto Metso

Tampere-talo

Tove Janssonin Muumi-kuvitukset
Tampereen Taidemuseon Muumilaakson kokoelma

Tammerkoski

Piippujen tarina Tampereella sanotaan, että "lähretääs ny koittaan". Tämä "koittaminen" on saanut tamperelaiset yltämään monenlaisiin suuriin suorituksiin. Suomen ensimmäinen yritys lentää moottorilentokoneella tapahtui Pyhäjärven jäällä Tampereella vuonna 1911. Pilottina oli kuvanveistäjä Adolf Aarno.

Eurooppalainen ympäristö- ja aluesuunnittelu on vaikuttanut koko Tampereen ilmeeseen. Kaupungin koskimaisema on säilynyt suurelta osin 1800-luvun rakennuksineen. Keskustan tehtaat eivät suinkaan ole tyhjiä menneisyyden monumentteja. Ne ovat, yhtä lukuun ottamatta — joka edelleen toimii tuotantolaitoksena — saaneet uusia tehtäviä. Niihin on sijoittunut monimuotoista kulttuuria, tiedon ja taiteen tuotantoa, elokuvakeskuksia, ravintoloita ja kahviloita, museoita ja yritystoimintaa, erityisesti ict-osaamista. Finlaysonin alueen sydämessä sijaitseva Suomen vanhin tehdasrakennus Kuusvooninkinen on restauroitu erityisen upeasti kulttuurikäyttöön.

Tampereen keskustassa on myös erikoisuus, joka on haluttu säilyttää muistona kaupungin teollisista juurista: tehtaanpiiput. Kaikkiaan Tampereelta löytyy parikymmentä näitä korkeita, kylmenneitä piippuja, nyt suojeltuja ja kaupunkilaisten rakastamia.

Siltojen kaupunki Tampereen kulttuuri- ja taidelaitokset sekä festivaalit ovat osa laajaa kansainvälistä verkostoa. Kaksi yliopistoa sekä kaksi ammattikorkeakoulua tuottavat osaamista ja tietoa, ja ovat jatkuvassa kanssakäymisessä monien yliopistojen kanssa kaikkialla maailmassa.

Negative

Akun tehdas

Tampereella annetaan monentasoista taidekoulutusta aina taiteen parusopetuksesta, koulujen taidekasvatuksesta ja vapaasta taideharrastuksesta taiteen ammattiopintoihin saakka. Taidekoulutusta antavat laitokset työskentelevät kansainvälisistä lähtökohdista. Taiteilijoilla ja kirjailijoilla on omien järjestöjensä kautta yhteistyötä kollegoiden kanssa erityisesti Euroopassa.

Maahanmuuttajat, ulkomaiset opiskelijat, ulkomailta rekrytoidut asiantuntijat, kansainväliset yritykset, ravintolat, ruokakaupat ja tuotteet ovat rikastuttaneet tamperelaista katukuvaa ja kulttuurielämää. Tampereesta on tullut moderni eurooppalainen kaupunki, jossa monikulttuurisuus on yksi yhteiskunnan peruselementeistä.

Eurooppalaisia ja kansainvälisiä yhteistyökumppaneita kulttuuripääkaupunkihankkeella ja siinä mukana olevilla organisaatioilla on lukuisa joukko. Keskeisiä kumppaneita ovat eri toimijoiden yhteistyöverkostoihin kuuluvat sisarorganisaatiot, kuten museot, teatterit, orkesterit, festivaalit, kansainväliset urheiluliitot, urheiluseurat, kaupungit ja muut erilaiset yhteisöt.

Tampereen kaupungilla on erinomaiset mahdollisuudet tehdä laajaa yhteistyötä Virossa valitun kulttuuripääkaupungin kanssa. Kulttuuripääkaupunkiohjelmaa rakennetaan tiiviisti yhdessä Tallinnan sekä Tarton kaupunkien kanssa.

Tampere ja Tartto ovat ystävyyskaupunkeja. Yhteistyö alkoi vuonna 1990 ja vuonna 1992 solmittiin virallinen ystävyyskaupunkisopimus. Yhteistyötä on tehty yliopistojen, taidelaitosten ja festivaalien välillä. Samoin on toteutettu useita yhteisiä EU-projekteja. Tampereen kaupunki on vuokrannut Tarton historiallisesta keskustasta 20 vuodeksi kiinteistön, joka on kunnostettu Tampereen tiedotus- ja kulttuurikeskukseksi. Myös Hämeenlinnalla on yhdessä Uppsalan kanssa laajaa yhteistyötä Tarton kanssa.

Itämeren alueen innovaatioyhteistyötä vauhditetaan Itämeri-instituutin uudella EU-hankkeella. Via Baltica-Nordica -vyöhykkeellä, Uumajasta Vaasan, Seinäjoen, Tampereen ja Hämeenlinnan kautta Berliiniin, kehitetään uusia kulttuuri-innovaatioita ja kulttuurialan yritysten yhteistyötä.

Kulttuurista yhteistyötä tehdään monien eurooppalaisten kaupunkien kanssa. Tampereella on 18 ystävyyskaupunkia, jotka tukevat voimakkaasti Tampereen kulttuuripääkaupunkihanketta 2011. Ne ovat ilmoittaneet haluavansa antaa oman panoksensa kulttuuripääkaupunkiohjelmistoon.

Sumuvalkokangas, Museokeskus Vapriikki

Eurocities-järjestön jäsenkaupungit ja kulttuuripääkaupungit ovat aktiivisia kumppaneita. Erityisesti yhteistyötä valmistellaan Glasgown (kulttuuripääkaupunki 1990), Hämeenlinnan ystävyyskaupunki Weimarin (2000), Lillen (2004), Corkin (2005), Liverpoolin (2008), Stavangerin (2008), Linzin (2009), joka on Tampereen ystävyyskaupunki, Vilnan (2009) sekä Essenin (hakijana 2010), joka on myös Tampereen ystävyyskaupunki sekä Grenoblen (hakijana 2013) kanssa.

Tampereen ja Barcelonan kaupunkien kesken on syntynyt hyvin monipuolinen kanssakäyminen ja Barcelonan kaupunki tukee Tampereen ehdokkuutta kulttuuripääkaupungiksi. Tampere on aktiivisesti mukana IAEC:n eli Educating Cities -järjestön toiminnassa. IAEC tukee Tampereen ehdokkuutta.

Tampereella on vuodesta 1988 lähtien ollut ystäväkaupunkeina Leon Nicaraguassa ja Mwanza Tansaniassa. Yhteistyötä ovat alussa tehneet pääosin eri kansalaisjärjestöt, mutta Mwanzan osalta toiminta on siirtynyt myös kaupunkien väliseksi. Yhteistyössä koulutuksella ja tieto-taidon vaihdolla on keskeinen merkitys. Mwanzan kanssa kehitetään kansalaisdemokratiaa, tamperelaisen kaupunginosan ja mwanzalaisen kylän välinen yhteistyöhanke on osa kulttuuripääkaupunkivuoden ohjelmaa.

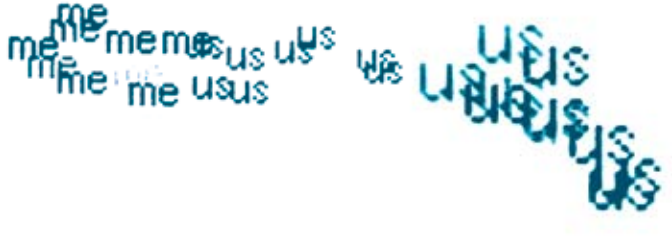

Pellervon kirjasto

Tampereen elokuvajuhlat

Kulttuurikoskesta voimaa

Museoita, kirjastoja Noin sadassa vuodessa Tampereelle on saatu korkeatasoinen taidemuseoiden ja historiallisten museoiden verkosto, kirjastolaitos sekä sinfoniaorkesteri. Kaupunki on rakentanut näille kulttuurilaitoksilleen asianmukaiset tilat, jotka ovat myös arkkitehtuuriltaan korkeatasoisia.

Tampereen museoiden näyttelyohjelmisto muistuttaa Euroopan suurten museokaupunkien tarjontaa. Viime vuosien näyttelyiden aiheina ovat olleet Dale Chihuly, Richard Deacon, Piet Mondrian, Muinainen Egypti, Inkojen aarteet, Meksikon ja Guatemalan intiaanikulttuurit, Siperian samaanit ja Japanin samurait.

Kansainväliset nykytaiteen suuret nimet ovat tamperelaisille tuttuja ja läheisiä sekä taidemuseoiden näyttelyiden että **Sara Hildénin taidemuseon**, noin 4500 teosta sisältävän, Suomen merkittävimmän nykytaiteen kokoelman kautta.

Tampereen taidemuseo on eurooppalaiseen tapaan kerännyt kokoelmiinsa kotimaisen kultakauden merkittävimpiä teoksia. Taidemuseo esittelee taidehistoriallisia teemoja ja nykytaiteen ilmiöitä sekä kotimaisessa että kansainvälisessä kuvataiteessa. Taidemuseon Vuoden nuori taiteilija -näyttely on Suomen merkittävimpiä kuvataiteen vuotuistapahtumia.

Tampereen nykytaiteen museo järjestää näyttelyitä paitsi museotiloissa myös ulkona kaupungilla, paikoissa, joissa kaupunkilaiset kohtaavat taiteen keskellä arkeaan. Yksityisten mesenaattien perustamat

Vapriikki

Kaasuvalo, Tampereen Teatteri

Hiekan taidemuseo, **Willa Mac**, **Emil Aaltosen museo** ja **Museo Villa Urpo** monipuolistavat taidenäyttelytarjontaa. Taiderakennus **TR1** Finlaysonin Kuusvoooninkisessa on uusi muotoilun, nykytaiteen ja valokuvan näyttelykeskus.

Taidemuseon **Muumilaakso** sisältää ainutlaatuisen muumitaidekokoelman. Tampereen kaupunki omistaa lisäksi noin 5 000 teosta sisältävän **yleisen taidekokoelman**, jonka teoksista suurin osa on sijoitettuna kaupungin hallinnoimiin arkisiin työ- ja toimintaympäristöihin. Kokoelmaan kuuluu myös yli 100 julkista veistosta eri puolilla kaupunkia. Kokoelmaa täydennetään vuosittain.

Historiallisten museoiden verkko on laaja. Siihen kuuluvat sekä suuret **Museokeskus Vapriikki** (Nukke- ja pukumuseo, Kenkämuseo, Suomen jääkiekkomuseo) ja **Työväen keskusmuseo Werstas** että pieniä erikoismuseoita kuten **Vakoilumuseo** ja **Lenin-museo**. Vapriikki on Suomen suurimpia museoita, myös kävijämäärältään. Se on syntynyt kuuden pienemmän museon yhdistyessä yhdeksi kokonaisuudeksi. Vapriikki on täyden palvelun museokeskus, joka tavoittaa myös niitä kävijöitä, joille vierailu museossa ei vielä ole osa normaalia vapaa-ajanviettoa.

Kirjastot ovat kaupungin käytetyin kulttuuripalvelu. Pääkirjasto Metson lisäksi kirjastoverkon muodostavat 14 lähikirjastoa eri kaupunginosissa, kaksi kirjastoautoa sekä internetbussi Netti-Nysse. Kirjastoissa kansainvälinen vuoropuhelu toteutuu kaiken aikaa. Tampereen kaupunginkirjastojen kirjakokoelmassa on noin 1,1 miljoonaa teosta noin 70 eri kielellä. Sanoma- ja aikakauslehtiä tulee kirjastoon 25 eri kielellä. Lisäksi kirjastossa on laajat musiikki- ja elokuvakokoelmat. Lasten lukuharrastuksen edistäminen, ja sitä kautta sivistyksen ja suvaitsevaisuuden lisääminen, ovat kirjaston tärkeimpiä tehtäviä.

Teatteria, musiikkia ja kulttuuritiloja Tampere on teatterikaupunki. Kaupungissa on kaksi suurta teatteria, **Tampereen Teatteri** sekä **Tampereen Työväen Teatteri**, kolme ammatillista lasten ja nuorten teatteria, yksi tanssiteatteri, muita pienempiä ammattiteattereita, kesäteattereita ja lukuisia harrastajanäyttämöitä ja -ryhmiä.

Tampere Filharmonia on 97 muusikon vahvuudellaan ainoa täysimittainen sinfoniaorkesteri Suomessa pääkaupungin ulkopuolella. Nopea taiteellinen kehittyminen viime vuosina on nostanut orkesterin korkealle kansainväliselle tasolle, mistä kertovat niin kiittävät kritiikit kuin monet levypalkinnot. Orkesteri on palkittu muun muassa Ranskassa Cannes Classical Award -levypalkinnolla viisi kertaa.

Orkesteri toimii **Tampere-talossa**, joka on valmistumisestaan lähtien (1990) taannut kaupungin musiikkielämälle loistavat puitteet. Tampere-talossa tuotetaan baletti- ja oopperaesityksiä, sekä kevyen musiikin konsertteja. Siellä nähdään vierailevia musiikkitähtiä eri puolilta maailmaa. Tampere-talo on myös täyden palvelun kongressitalo, jossa vuosittain järjestetään kymmeniä eri alojen kansainvälisiä konferensseja sekä satoja kotimaisia kongresseja. Erityisesti edustettuina ovat lääketiede ja tekniikka. Myös erilaiset messutapahtumat ja juhlat sopivat Tampere-talon puitteisiin. Suomen EU-puheenjohtajakausilla Tampere-talo on kokouspaikkana keskeinen.

Tampere-talon lisäksi kaupungissa on rakennettu ja saneerattu paljon tiloja kulttuurille. Vanhaan piiritullin rakennukseen on kunnostettu **Tullikamari**, joka on Tampereen rytmimusiikin sydän. Tullikamarin klubitiloissa ja isossa Pakkahuoneessa järjestetään suuria yleisömääriä vetäviä konsertteja, elokuvaesityksiä, teatteria ja lastentapahtumia. Keskustorin vieressä sijaitseva **Vanha kirjastotalo** tarjoaa tiloja kulttuuritapahtumille ja näyttelyille. Kesällä käytössä on **Haiharan kartano** pihapiireineen sekä **Viikinsaari** esiintymis- ja tanssilavoineen.

Festivaaleja Taiteentekijät ja -kokijat kohtaavat festivaaleilla. Tampereella järjestetään useita kansainvälisiä festivaaleja, joita ovat **Tampereen Teatterikesä**, **Tampereen elokuvajuhlat**, **Pispalan Sottiisi**, **Tampereen Sävel**, **Tampere Biennale** ja **Tampere Jazz Happening**. Kansainväliset virtaukset ovat synnyttäneet kaupunkiin joukon uusia festivaaleja.

Tampereen Teatterikesä on vakiinnuttanut maineensa eurooppalaisena korkealaatuisen teatterin foorumina. Sen kautta suomalaiset teatterit ovat luoneet yhteistyöverkostoja ja saaneet esiintymismahdollisuuksia eurooppalaisissa teatteritaloissa. Vuonna 2005 Tampereen Teatterikesään osallistui 435 esitystä 10 maasta, maksaneita katsojia oli 33 500. Teatterikesä on suomalaisen teatterin yhteinen näyteikkuna Eurooppaan.

Tampereen elokuvajuhlista on kehittynyt vuosien mittaan alan harrastajien ja ammattilaisten kansainvälinen kohtaamispaikka. Festivaalin kansainvälinen kilpailu on yksi maailman arvostetuimmista. Osallistujia tapahtumaan tulee paitsi Euroopasta myös muista maanosista. Viime vuonna festivaaliin osallistui 600 lyhytelokuvaa, ja pääsylipun lunastaneita katsojia oli 13 500.

Tampereen Jazz Happening, Telakka

Museokeskus Vapriikki

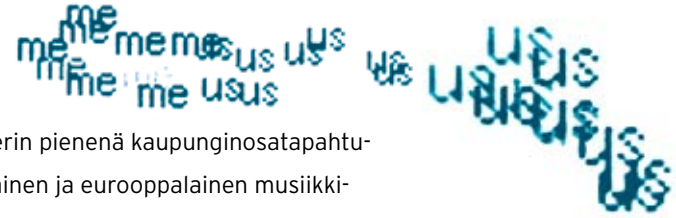

Kansantanssin ja musiikin oma festivaali on Pispalan Sottiisi. Alunperin pienenä kaupunginosatapahtumana alkaneesta Sottiisista on kehkeytynyt suomalainen, pohjoismainen ja eurooppalainen musiikkijuhla. Sottiisi on ilmeeltään lähellä eurooppalaista festivaaliperinnettä, jossa tapahtumat levittäytyvät toreille, kaduille ja muihin julkisiin tiloihin.

Isot festivaalit ovat saaneet rinnalleen pieniä korttelifestareita, kuten Annikinkadun Tähtimusiikkifestivaalin, Pispalan Karnevaalit, Kurpitsajuhlat, Nekala-Viinikka -päivän ja maailman pienin kantrifestivaali Teiskossa. Niissä kaupunkilaiset toteuttavat "pieni on kaunista" -ajatusta ja poikkitaiteellisuutta, ja saavat esitellä omaa osaamistaan. Monet ammattitaiteilijat ovat tukemassa näitä epävirallisia tapahtumia esiintymällä niissä maksutta.

Tampere 2011 -hankkeessa mukana olevilla kaupungeilla on merkittäviä vuosittaisia festivaaleja ja tapahtumia: Seinäjoen Tangomarkkinat ja Provinssirock, Kajaanin Runoviikko, Hämeenlinnan lasten taidefestivaali Hippalot sekä Lappeenrannan laulukilpailut.

Pirkanmaan kaupunkien ja kuntien festivaalit kartuttavat maakunnan tapahtumakarttaa. Omaleimaisia kylätapahtumia järjestetään rintarinnan isojen musiikkitapahtumien, kesäteattereiden ja taidenäyttelyiden kanssa. Oman lisänsä tuovat erilaiset kulttuurikurssit ja taideleirit.

Taide ei enää sijaitse vain virallisten organisaatioiden pystyttämissä tiloissa, vaan se virtaa kokeilevana kaduilla, puistoissa, pihoissa ja kellareissa. Tampereelle on syntynyt kymmeniä eri taiteenalojen pienryhmiä ja yksittäisiä kokeilijoita, kuten Tulikollektiivi Flamma, Monikulttuurinen teatteri Guguli ja maailmanmusiikkiyhdistys Uulu. Kansainväliset virtaukset, lisääntynyt kiinnostus valokuvataiteeseen, elokuvataiteen nousu, uuden median luomat mahdollisuudet, rytmimusiikin vahva harrastus ja monien bändien nousu kansainvälisille markkinoille ovat uudistaneet kaupungin kulttuurielämää.

Lasten kulttuuria Lastenkulttuurin toimijoiden verkostoituminen Pirkanmaalla on edennyt Tampereen vetämänä Pirkkanen -hankkeena, jonka vuosittaisiin lastenkulttuuritapahtumien sarjaan osallistuu kymmeniä tuhansia lapsia. Tampere on päässyt valtakunnallisen lastenkulttuuriverkosto Taikalampun jäsenyyteen vuosiksi 2006–2008 yhdessä muun muassa Hämeenlinnan ja Seinäjoen kaupunkien kanssa.

Riian baletti, Pähkinänsärkijä, Tampere-talo

Vahvana runkona lastenkulttuuritoiminnassa on tamperelainen TAITE-toiminta. TAITE järjestää lapsille laaja-alaista taidekasvatusta, taiteita integroivaa työskentelyä ja monipuolisia työpajoja. Työ on suunnattu "taite"-kohdassa oleviin ikäluokkiin, 6–7-vuotiaisiin lapsiin ja 12–13-vuotiaisiin nuoriin.

Näkyviä lastenkulttuurityön saavutuksia ovat Lastenkulttuurikeskus Rullan avaaminen vuonna 2005 vanhaan Finlaysonin tehdastilaan. Rakennuksessa toimii myös lastenteatteri Teatteri 2000 ja Mediamuseo Rupriikki.

Sirkusta ja tanssia Viimeksi Euroopan pitkästä taideperinteestä on kaupunkiin tullut sirkus- ja tanssitaide. Sirkuslaisten ja tanssijoiden työssä painottuu esittämisen lisäksi myös kehittäminen ja koulutus. Kaupungissa toimii Sisä-Suomen tanssin aluekeskus sekä ammattitanssin teatteri Mobita/Dansco. Sorin Sirkuksen koulutukseen osallistuu vuosittain 250 lasta ja nuorta Tampereella. Opetusministeriö on nimittänyt Sorin Sirkuksen Nuori Suomi -lähettiläälksi vuosiksi 2005–2006.

Mediaa Kun maahan perustettiin TV2 Yleisradion valtakunnallisen ykköskanavan rinnalle, sen toimitus ja tekniset tilat sijoitettiin Tampereelle. YLE:n kakkoskanavan lisäksi Tampereella on oma TV-Tampere. Televisioiden ohella kaupungissa toimii neljä paikallisradiota, joista yksi on Tampereen yliopiston journalistiikan opiskelijoiden harjoittelukanava. Tampereella julkaistaan valtakunnan toiseksi suurinta sanomalehteä, Aamulehteä, sekä muita paikallisia lehtiä.

Yhdessä tekeminen Tamperelaiset ovat kulttuurin suurkuluttajia. Vuonna 2005 pelkästään kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikatoimiala tuotti tuhansia tapahtumia, joihin osallistui satoja tuhansia ihmisiä. Museoissa vieraili yli 400 000 kävijää. Erityisen suosittu oli Museokeskus Vapriikki, jonka kävijämäärä oli yli 125 000. Kirjastoissa kävijöitä oli 3,3 miljoonaa. Suuresta osasta kulttuuri- ja vapaa-aikatuotantoa vastaavat yksityiset tuottajat ja kansalaisyhteisöt.

Tampereen yliopiston kyselytutkimuksen (tammikuu 2006) mukaan Tampereen ja ympäristökuntien asukkaista 94 % pitää Tamperetta todellisena kulttuurikaupunkina. 77 % vastaajista oli sitä mieltä, että Tampereella on hyvät edellytykset toimia Euroopan kulttuuripääkaupunkina. Palvelujen tarjonnasta kirjastopalveluja piti 71 % vastaajista erittäin hyvinä, teatteritarjontaa 66 %. Kaikkea kulttuuritarjontaa vastaajista yli 90 % piti erittäin tai melko hyvänä. Viimeisen kolmen vuoden aikana Tampereen isoissa teattereissa oli käynyt noin 70 % vastaajista, museokeskus Vapriikissa 64 % ja kaupunginkirjastossa 79 % (tamperelaisista jopa 88 %). Säännöllisesti liikuntaharrastuksiin osallistui 72 % vastaajista.

Backlight, Tampereen taidemuseo

Kaupungin tuki taidelaitoksille, kulttuuriyhteisöille, yhdistyksille ja taiteilijoille on merkittävä. Taidelaitoksia tuetaan noin 11 miljoonalla eurolla. Tämän lisäksi kaupunki antaa muita kulttuuri- ja nuorisoavustuksia lähes 2 miljoonaa euroa.

Vuonna 2005 kaupungin avustusta saavia kulttuuri- ja harrastusyhdistyksiä oli 113. Avustusta sai muun muassa 30 kuoroa, 25 musiikkiyhtyettä, 12 teatteria, 6 kirjallisuusyhdistystä, 9 tanssiyhdistystä, 10 kuvataide-, elokuva, valokuva- ja sarjakuvayhdistystä sekä lukuisia muita samantyyppisiä toimijoita. Kaupunki myönsi vuonna 2005 työskentely- ja jatkokoulutusapurahat 35 taiteilijalle sekä jakoi taidepalkintoja ja stipendejä. Liikuntaseuroja (120) avustetaan vuosittain yli miljoonalla eurolla. Tampereen kaupungin tiederahasto jakoi vuonna 2005 noin 100 000 euroa 90 tutkimuksen tekijälle. Yhteensä avustuksia jaettiin lähes 14,5 miljoonaa euroa. Lisäksi muun muassa kulttuurirahaston Pirkanmaan rahasto ja Emil Aaltosen säätiö jakavat vuosittain merkittävät summat apurahoja tieteen ja taiteen tekijöille.

Kulttuurista kiinnostuneiden ja sitä harrastavien suuri määrä aktivoidaan kulttuuripääkaupunkihankkeeseen sekä ohjelman seuraajiksi että tekijöiksi. Osanottajia saadaan tamperelaisista ja seutukunnan harrastajista. Myös koululaiset ja seniorit ovat laaja kulttuurinkuluttajien ja tuottajien ryhmä. Molemmat saadaan mukaan kulttuuripääkaupunkivuoteen aktiivisina toimijoina, taiteentekijöinä ja innovaattoreina. Kulttuuripääkaupunkihankkeesta järjestettiin kymmenittäin avoimia yleisötilaisuuksia ja ryhmätapaamisia. Kansalaisaloitteita ja ehdotuksia tehtiin syksyn 2006 aikana eri tilaisuuksissa ja internetin välityksellä lähes 1 000 kappaletta.

Maakunnan alueella asuu noin 465 000 henkeä. Pirkanmaan kunnista 25 on ilmoittanut lähtevänsä mukaan kulttuuripääkaupunkivuoteen. Maakunnan asukkaat kokevat kulttuuripääkaupunkihankkeen omakseen ja osallistuvat siihen laajoin joukoin.

Tampere 2011 -hankkeen tukijoita ovat Pirkanmaan kuntien lisäksi Hämeenlinnan, Lappeenrannan, Kajaanin ja Seinäjoen kaupungit. Verkostokaupungit ovat sopimuksella sitoutuneet hankkeeseen. Tavoitteena on luoda kestävän kulttuurisen yhteistyön malli, joka jatkuu kulttuurivuoden jälkeenkin. Verkostokaupungit vastaavat kukin omalta osaltaan hakemukseen sisältyvien teemakokonaisuuksien tuottamisesta.

Luovaa työtä ja multimediaa

Taidekasvatusta Tampere on panostanut vahvasti koulutukseen. Koulut luovat taideaineopetuksellaan perustaa tulevaisuuden kulttuuriosaamiselle ja taiteen ymmärtämiselle. Perinteisten lukuaineiden ohella panostetaan taidekasvatukseen. Kaupungin 17 500 oppilaalla on mahdollisuus valita 7.–9. -luokilla erilaisia taidepainotuksia. Valittavana on perusopetuksen lisäksi muun muassa musiikin, kuvataiteen, viestinnän, tietotekniikan, luovan ilmaisun, käsityön ja liikunnan vaihtoehdot. Yli 25 % oppilaista käyttää mahdollisuutta hyväkseen.

Taiteen perusopetusta tarjotaan 31 yksikössä, joista 14 antaa musiikin, 10 tanssin ja 2 teatteri-ilmaisun perusopetusta. Valittavissa on myös käsityön, kuva-, sana- ja sirkustaiteen vaihtoehdot. Näistä laajin on musiikkiopetusta antava Tampereen konservatorio, jossa opiskelee yli 1200 lasta ja nuorta. Sara Hildén -akatemian kuvataidekoulussa ja Näpsä-käsityökoulussa opiskelee kummassakin yli 300 lasta. Näiden lisäksi Tampereelle on perustettu luontokoulu Korento, jonne koululaiset pääsevät oppimaan ja kokemaan luonnon ja ympäristön ihmeitä. Kirjoittajakoulutusta on tarjolla Viita-akatemiassa.

Tampereella hyödynnetään perusopetuksessa Opit-oppimisympäristöä, jossa oppilaat ratkovat interaktiivisia tehtäviä, hyödyntävät mediateekin mahdollisuuksia julkaisutoiminnassa sekä rakentavat yhteisiä projekteja verkossa. Monien uusien verkkosovellusten ja käyttötapojen vuoksi on kouluihin syntymässä uusi ammattiryhmä, mediapedagogit.

Uusi tietoteknologia on lisännyt kulttuurista tietämystä. Tamperelaisille on taattu vapaa pääsy internetverkkoon ja sitä kautta maailman tieto- ja kulttuurivarantoihin.

Koulutusta Tampereen ammattikorkeakoulun Taiteen ja viestinnän yksikkö sekä Tampereen yliopiston Näyttelijäntyön laitos kouluttavat taiteen tulevia ammattilaisia. Pirkanmaan ammattikorkeakoulussa annetaan musiikin ja tanssin korkeakouluopetusta.

Taiteen ja viestinnän yksikössä kehitetään uutta mediataidetta ja dataan liittyvää osaamista, jonka tuloksia on ollut esillä eri puolilla Eurooppaa. Yksikkö kouluttaa osaajia, tekee kehitys- ja tutkimustyötä sekä on yhteistyössä kansallisten ja kansainvälisten hankkeiden kanssa. TTVO:lta valmistuu median eri ilmaisukeinoja hallitsevia nykytaiteilijoita ja media-alan ammattilaisia.

Rock-konsertti, 30 000 kuulijaa, Tampereen stadion

Toinen media-alan korkeatasoinen opetus- ja tutkimusyksikkö on syntynyt Tampereen yliopistoon. Hypermedialaboratorio on informaatiotieteiden tiedekunnassa toimiva opetus-, tutkimus- ja palveluyksikkö, jossa eri tieteenalojen edustajat etsivät uudentavia näkökulmia informaatiotekniikkaan.

Hypermedialaboratorion tutkimus pohjautuu vahvasti ihmistieteisiin. Erityisesti ollaan kiinnostuneita informaatiotekniikan yhteiskunnallisista ja kulttuurisista ulottuvuuksista. Käytännön tasolla pyritään kehittämään sisällökkäitä ja helppokäyttöisiä digitaalipalveluita. Hypermedialaboratorio koordinoi IT-Peda -palveluverkostoa, joka yhdistää yliopistojen opetusteknologian tukiyksiköt sekä tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön asiantuntijat, tutkijat ja soveltajat yhteiseen kehittämisverkostoon.

Verkkopalveluja ja mediaa Tampereen museoiden sähköiset palvelut rakentuvat 1990-luvun loppupuolella aloitetulle kokoelmien digitoinnille. Verkosta löytyvät Koskesta voimaa -historiasivusto, Pirkanmaan teollisuushistorian "pikkujättiläinen" Akseli, Hämeenkatu silloin ennen, Tampereen patsaat ja muistomerkit sekä Vanhoja postikortteja vuodesta 1897 -sivustot.

Kaupunginkirjastossa verkon kautta tapahtuva toiminta on edennyt pitkälle. Kirjasto on verkottunut yhdessä 22 muun kunnan kanssa PIKI-yhteisjärjestelmäksi. PIKI tarjoaa verkon kautta mahdollisuuden kirjastopalveluihin ja sitä kautta väylän kansainväliseen kulttuuritietoon ja -virtauksiin. Pienten lasten oman verkkosivuston, Kirjatin, välityksellä voi tutustua kirjastoon ja opetella tietoyhteiskuntataitoja. Kirjaston internetbussi Netti-Nyssessä annetaan opastusta tietokoneen ja verkon käytössä. Bussi on vieraillut Brysselissä mallina menestyksekkäästä tietoyhteiskuntatyöstä.

Eri kaupunginosille on luotu verkkoon oma sivusto, Mansetori. Sivustolla on myös omat uutiset, Mansemedia, jonka kirjeenvaihtajat tulevat eri kaupunginosista. Mansetori on hyvä tiedotuskanava, tapahtumatietojen ja kulttuurin välittäjä.

Star Wreck

Mediataide on saanut uutta jalansijaa Tampereella, kun nuori tekijäryhmä on aloittanut elokuvatuotannon. Ryhmän ensimmäinen kokoillan elokuva Star Wreck VI: In the Pirkinning sai ensi-iltansa juuri ennen joulua 2005. Star Wreckin kaltaiset fan fiction -elokuvat ovat modernia kansantaidetta. Elokuvan tuotantoryhmä ja avustajat, mukana ammattinäyttelijöitäkin, ovat tehneet työtä palkatta.

Mullistavinta on Star Wreckin levitysjärjestelmä: sen voi ladata verkosta maksutta omalle tietokoneelleen. Näitä latauksia on kertynyt tähän mennessä jo yli 4 miljoonaa. Voi sanoa, että amatöörivoimin tehdystä parodiasta on tullut katsotuin suomalainen elokuva maailmassa.

Tori on kaupungin sydän Korkeatasoinen kaupunkirakentaminen sekä keskustan punatiilinen kansallismaisema liittävät menneisyyden osaksi nykyisyyttä. Kosken yläjuoksun kansallismaisemaan on syntynyt Tampereen vanha kaupunki, joka on siltojen, puistojen, torien ja teollisuusrakennusten kokonaisuus. 1800-luvun vauraus näkyy vieläkin lukuisissa jugendtyylisissä rakennuksissa, jotka reunustavat kaupungin sydäntä, Keskustoria. Sen laidalla sijaitsee kaunis Raatihuone.

Jugendajan helmeksi nimetty Lars Sonckin suunnittelema Tampereen Tuomiokirkko (1907) hallitsee siluettillaan kaupungin idänpuolesta keskustaa. Kirkossa oleva Hugo Simbergin "Haavoittunut enkeli" -maalaus on kansallinen symboli, joka nousee esiin varsinkin vaikeina aikoina.

Tampere on arkkitehti Reima Pietilän kaupunki. Akateemikko Reima Pietilän työt ovat suomalaisen rakennustaiteen omaleimaisimpia ja rohkeasti tavanomaisista normeista poikkeavia. Suuren osan töistään Reima Pietilä on tehnyt yhdessä vaimonsa Raili Pietilän kanssa. Tampereelle Pietilä on suunnitellut Kalevan kirkon, Hervannan liike- ja toimintakeskuksen sekä pääkirjasto Metson, joka on 20 vuoden ajan ollut Suomen vilkkain kirjasto. Pääkirjaston rakennus (1986) on aikakautemme klassikko ja nykyaikaisen kansallisaatteen ilmentymä. Rakennuksen Reima Pietilä onkin todennut: "Sitä (Metsoa) ei voi nähdä, se täytyy kokea".

Kaupungin nähtävyyksien ja arvorakennusten valaiseminen, kävelykadut, katukahvilat ja keskustan kesäiset kaupunkifestivaalit ovat aktiivisen kehitystyön tuloksia.

Tampere on kasvava kaupunki, joten rakentamisen vauhti on kiivas. Keskustaa uudistetaan maltillisesti, laadittavan arkkitehtuuripoliittisen ohjelman mukaisesti. Keskustaan rakennetaan asuintaloja, joiden tulee sopia vanhan kaupungin henkeen. Uusilla asuinalueilla, kuten Vuoreksessa, otetaan taide osaksi ympäristöä ja arkielämää. Itse tekemistä edistetään yhteisillä kokoontumis- ja harrastustiloilla. Rakennettavissa ympäristöissä kiinnitetään huomiota turvallisuuteen sekä kaupunkimaiseen viihtymiseen.

Tallipiha on ollut Finlaysonin puuvillatehtaan patruunan Wilhelm von Nottbeckin asuinpalatsin yhteyteen kuulunut talouspiha. Nykyään se on pienyrittäjien yhteenliittymä, jonka historiallisissa kehyksissä järjestetään runsaasti kulttuuritapahtumia.

Kaupunkiympäristö tarvitsee rakennetun ympäristön lisäksi erilaisia elämänlaatua parantavia tekijöitä. Tampereella elämänlaatua kohottaa kaupunkia kaikkialta ympäröivä luonto, sen vapaa käyttö, laaja puistojen verkosto, arboretum ruusutarhoineen.

Järvien kaupunki Järvet rytmittävät kaupungin elämää: kesällä järvillä kalastetaan, veneillään, uidaan, matkaillaan, talvella hiihdetään, luistellaan ja pilkitään. Tammerkoskessa uidaan kaikkina vuodenaikoina, sillä virtaava vesi ei jäädy.

Kesäaikaan kaupunkilaiset lähtevät vuorolaivalla Viikinsaareen, jossa järjestetään virkistys- ja kulttuuritilaisuuksia. Sisävesilaivoilla pääsee päivittäin Näsijärveä pitkin Virroille saakka, sekä Hämeenlinnaan Lempäälän ja Sääksmäen kautta. Reitit tarjoavat silmää hiveleviä maisemia sekä kulttuurikohteita, kuten Runebergin lähteen ja Gallén-Kallelan ateljeen Ruovedellä sekä Visavuoren taiteilijakodin Sääksmäellä.

Saunojen kaupungiksikin voi Tamperetta sanoa. Suuri osa kaupunkilaisista saunoo kotisaunojen lisäksi myös yleisissä saunoissa. Näistä suosituimpia ovat Näsijärven rannalla olevat Rauhaniemen vanhan kylpylän sauna sekä Talviuimareiden sauna. Koska avantouinti on terveyden avain, rientävät tamperelaiset talvella ensin saunaan ja marssivat sitten jonossa jäiseen veteen kastautumaan. Tätä rituaalia toistetaan, kunnes olo on kevyt ja huoleton.

Teija-Tuulia Ahola, Kerrostumia, Tampereen nykytaiteen museo

Tammerkoski

Rantasaunojen lisäksi legendaarisia ovat Rajaportin sauna sekä Härmälän sauna, jotka kokoavat mies- ja naisporukoita löylyttelyn lomassa politikoimaan, parantamaan maailmaa ja omaa kotikaupunkiaan. Viimeksi kaupunkiin on syntynyt kulttuurikeskus Telakan yhteyteen varsinkin nuorten naisten suosima turvesauna. Saunat ovat avoimia kaikille halukkaille.

Vuodenajat ovat rikkaus Hiljalleen pimenevä syksy, luminen talvi ja kevään kirkkaus ovat Sisä-Suomen luonnon tärkeimmät elementit. Vaikka kesä on ihmisille suurta juhlaa, jota pohjoisten kansojen tapaan vietetään yhdessä lähes nukkumatta, merkitsee syksyn alku paluuta normaaliin elämään. Aletaan harrastaa ja liikkua, työväen- ja kansalaisopistot sekä opintopiirit käynnistyvät, liikuntasalit, uima- ja jäähallit täyttyvät. Marraskuussa kaivetaan sukset esiin, ja jos lunta ei ole, mennään jääkiekkomatsiin Hakametsän halliin. Halli avasi ovensa vuonna 1965 Suomen ensimmäisenä jäähallina!

Tammikuun pakkasissa tamperelaiset hiihtävät, harrastavat kävelyä järvien jäillä, lapset laskevat mäkeä Sorsapuistossa, taidenäyttelyitä ja runoesityksiä on tämän tästä. Pubeissa ja kapakoissa soi jazz ja klubimusiikki, ihmiset istuvat iltaa ja katsovat, kuinka valo lisääntyy. Odotellaan muuttolintuja palaavaksi etelästä.

Tampere on solmukohta

Tampere on lähellä 1700-luvun lopulla, kun kuningas Kustaa III katseli tulevaa Tamperetta, sinne johti tuskin vähäistä kärrytietä suurempaa väylää. Nyt Tampereelle johtaa etelärannikolta Helsingistä moottoritie, joka jatkuu Ruotsin ja Norjan halki Atlantille tai Lapin kautta Jäämerelle. Tampereelta pääsee myös mainiosti Lappeenrannan kautta Pietariin.

Saavuttuaan Tampereelle matkailija huomaa aikaa säästyvän: kaupungissa on pienen kaupungin joustava liikenne, lyhyet etäisyydet ja loistava julkinen liikenne. Tampere on panostanut yhä enemmän liikuntaesteiden poistamiseen huomioiden vammaiset ja liikuntarajoitteiset. Uudet kulttuurirakennukset rakennetaan näitä käyttäjäryhmiä varten helppopääsyisiksi ja varustetaan palveluiltaan vammaiskäyttäjille sopiviksi.

Yhden tunnin etäisyys Yhden tunnin matkustusetäisyydellä Tampere muodostaa selkeän taloudellisen ja toiminnallisen keskuksen. Tämän piirin sisällä asuvat kulttuuripalvelujen päivittäiskuluttajat. Ajallisesti lyhyt etäisyys mahdollistaa alueen kulttuuritoimijoiden joustavan yhteistyön.

Tunnin alueella toimivat alueellisen erityistehtävän saaneet museot, taidemuseot, maakuntakirjasto ja alueellinen orkesteritoiminta. Tämän kehän sisälle mahtuu kuntatason tuki luovalle taiteelliselle työlle. Myös valtion taidehallinnon alueellinen taiteilijatukijärjestelmä sekä osa maakunnallisesta apurahajärjestelmästä kohdistuu tälle alueelle.

Tunnin saavutettavuuden piiriin asettuu myös Tampereen kulttuuripääkaupunkivuoden yhteistyökumppani, Hämeenlinna. Kaupungilla on tarjota vanhaa linnakulttuuria, keskiaikafestivaalit sekä erityisosaamista lastenkulttuurin alueella.

Kaksi tuntia matkaa Kahden tunnin auto- tai junamatkan piirissä Tampereelta sijaitsee Suomen väestöllisesti, teollisesti ja kulttuurisesti tärkein osa. Sen kulttuurisia voimakeskuksia ovat pääkaupunkiseutu, Turun seutu, Tampere ja Pirkanmaa. Piirin sisäpuolelle kuuluu Seinäjoki, joka on Tampereen yhteistyökumppani.

Tampereesta on tullut valtakunnan toiseksi vahvin kulttuuri- ja taidekeskus. Kahden tunnin etäisyys Helsingistä tai Jyväskylästä merkitsee kulttuuri- tai taidetarjonnan kuluttajalle sitä, että osallistuminen tapahtuu pääsääntöisesti järjestettynä ryhmämatkailuna, varsinkin arkisin. Verkostoituminen tämän alueen muiden kulttuuristen keskusten kanssa on hedelmällisen kehitystyön edellytys.

Joka päivä lentokoneella Tampere ei ole kaukana Keski-Euroopasta. Lentäen pääsee EU-maista Tampereelle nopeasti, suoraan tai Helsingin kautta. Helsingistä on sujuva alle kahden tunnin yhteys joko junalla tai bussilla. Yksi tärkeimpiä tekijöitä Tampereen kansainvälistymisessä onkin Tampere-Pirkkalan lentoasema.

Vaikka kenttä on pieni, sieltä lennetään joka päivä Helsinkiin ja sitä kautta maailmalle. Tampereelle on vakiovuoroja Tukholmasta ja Kööpenhaminasta, lisäksi on suoria lentoja muun muassa Lontoosta, Frankfurtista ja Riiasta. Myös chartermatkailu on lisääntynyt. Moneen lomakohteeseen pääsee suoraan Tampereelta.

Tampere-talo

Tänään

Tänään on juuri oikea aika
muurahaisen lentää kuuhun
ja tehdä siellä semmoinen taika
että namusia sataa suuhun.

Kirsi Kunnas: Tiitiäisen satupuu 1956

Tampere-talo

”Ei elämä ihmisien, ei maailmankaikkeus riitä, kun runo on täydellinen” totesi runoilija Lauri Viita. Kulttuurin on lunastettava yksi suuri lupaus: sen on oltava läsnä jokaiselle ihmiselle joka ikinen päivä. Sen on oltava merkityksen antaja elämässä ja samalla lisäarvon tuoja liike-elämässä. Nuoret ovat luovuuden sykkivä voimavara, aikuiset sen kestävä moottori. Kulttuuri on osa arkea ja tiettyinä hetkinä elämän suurinta juhlaa.

Uusiutumisen edelläkävijä Euroopassa Tampere 2011 Visio

Tampere on hyvien palvelujen, osaamisen ja luovuuden kansainvälinen kasvukeskus. Täällä kulttuuri on demokratiaa, tasa-arvoa ja vapautta. Kaupungin kansainvälistyminen ja vahva yhteistyö ovat Tampereen hankkeen peruskiviä. Laajapohjaisella yhteistyöllä rakennetaan perusta, jolle syntyy kansainvälisesti merkittävää kulttuuria ja taidetta.

Yhteinen kulttuuripääkaupungin tarina kantaa paljon kulttuurivuotta pidemmälle. Se antaa nuorille eväitä tulevaisuuden varalle. Se lujittaa uskoa siihen, että halu ja kyky uudistumiseen ovat elämän suurimpia voimavaroja.

Kulttuurikosken peruskivet

Omaleimainen kaupunkiarkkitehtuuri. Sekä kaupungin keskustan uudistamisessa että uusien alueiden rakentamisessa tärkeää on ympäristön estetiikka ja perinteiden kunnioitus. Asukkaiden viihtyvyys ja turvallisuus huomioidaan erityisesti. Rakentamista ohjaavat uudet kansainväliset virtaukset.

Teollisuudesta syntynyt kulttuurikaupungin perintö. Teollinen tuotanto jätti jälkeensä suurenmoiset punatiiliset rakennukset tehtaanpiippuineen. Ne on otettu uuteen käyttöön kulttuurin, tutkimuksen ja liike-elämän tiloiksi. Vanhat nimet on säilytetty: Siperia, Finlayson, Kuusvooninkinen, Tampellan alue.

Backlight, Galleria Rajatila

Finlayson, Itäinenkatu

Kansainvälinen, eurooppalainen ulottuvuus, joka kulkee voimakkaana pohjavirtana läpi kulttuuripääkaupunkivuoden. Tampere muuttuu aidosti kansainväliseksi kaupungiksi. Yhteistyössä eri toimijoiden kanssa pystytään vastaamaan monikulttuurisuuden, suvaitsevaisuuden ja kehityksen haasteisiin kulttuurivuoden jälkeenkin.

Luova Tampere. Kaupungin tietoyhteiskuntavalmiuksia kehittäneen eTampere-ohjelman jälkeen on alkamassa uusi kehittämisohjelma, Luova Tampere, joka ulottuu vuotta 2011 pidemmälle. Ohjelma kansainvälistää Tampereen elinkeinoelämää ja kulttuuria.

Kulttuuripalvelujen tuotantomallin uudistaminen, yhteistyön tiivistäminen ja kulttuurin kestävän kehityksen turvaaminen. Kulttuuripalvelujen tuotantomalli uudistuu kaupungin toimintamallin ja organisaation uudistuksen mukana. Poikkihallinnollista ja verkostoituvaa työskentelyä lisätään, niin kaupungin siällä kuin maakunnallisesti ja kansallisesti. Ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyyden rinnalla huolehditaan myös kulttuurisesta kestävyydestä.

Matkailun merkityksen korostaminen. Matkailun rakenteita ja infrastruktuuria korjataan kehittämällä alueellista ja kansallista verkostoa. Näkyvyys Euroopassa ja muualla maailmassa on suuri tavoite. Kaupunki profiloituu perhe- ja kulttuurimatkailun kohteeksi, kongressi- ja tapahtumakaupungiksi.

Yhteistyö yliopistojen, korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten välillä tiivistyy entisestään. Kaupunki tukee yliopistojen piirissä syntyviä kulttuuri-innovaatioita sekä erilaisia yhteishankkeita kulttuurin alueella. Tulokset ovat kansallisesti ja kansainvälisesti hyödynnettävissä kulttuurivuoden jälkeenkin.

Kulttuurin liiketoiminnan tehostaminen ja kulttuurituotannon hyödyntäminen ovat tärkeitä tulevaisuuden Tampereelle. Uuden osaamisen kasvattaminen ja tuotantotapojen kehittäminen tapahtuu yhteistyössä kaupungin ja yritysmaailman kanssa. Kulttuurin osaajilla, käsityöläisillä ja taiteilijoilla on kehittämisessä suuri osuus. Aloittelevia taiteilijoita ja osaajia rohkaistaan tuotteistamaan innovaatioitaan.

Richard Humann, Delicate Monster, Tampereen taidemuseo

Ettäkö taas sitä ensi lunta

Ettäkö taas sitä ensi lunta.
Ollaanko ikkunassa.
Kissako pälviä katselemassa,
muoriko vain sitä unta.

Pääskysenpesä jäi räystään alle,
katolle hiukan lunta.
Muoriko synnytti kymmenkunta
jonnekin maailmalle.

Lauri Viita: Suutarikin suuri viisas 1961